

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Сокур Марина Борисівна
аспірантка

Університет державної фіскальної служби України

ул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна

e-mail: marinaromashuk_@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-1256-9312

Глобалізаційні виклики світової економіки поставили перед Україною об'єктивну необхідність розвитку за умов неготовності країни до глобальної конкуренції і глобальної інтеграції. Розвиток економіки України в умовах глобалізації відбувається в умовах незавершеної системної соціально-економічної і політичної трансформації, що породжує проблеми, пов'язані з оптимальним включенням економіки країни в глобальну економіку. Водночас вплив глобалізаційних процесів створює необхідність нових теоретичних підходів для обґрунтування структурної трансформації моделі розвитку економіки країни. Напрями дії глобалізаційних процесів на економіку країн є досить складними і суперечливими. Глобалізація поглиблює спеціалізацію і кооперування у світовому масштабі та міжнародний поділ праці. Міжнародна конкуренція стимулює розвиток інноваційних процесів та новітніх технологій за допомогою трансферу технологій серед країн світу. Сучасна модель розвитку України характеризується значними деформаціями економіки: фрагментацією технологічного простору, надлишковою соціальною диференціацією, зростанням бідності, безробіття, зменшенням чисельності населення, техногенним перевантаженням і деградацією довкілля, зменшенням обсягів внутрішнього національного ринку та національної економіки, зростанням рівня тіньової економіки, зростанням корупції тощо. Все це свідчить про структурні диспропорції в економіці України. Подальше посилення глобалізаційних процесів сприятиме загостренню проблеми національної ідентичності, вирішення якої багатьма країнами вбачається у посиленні державного впливу на міжнародне економічне співробітництво через впровадження протекціоністських заходів в торговельній, міграційній, інвестиційній сферах, що, в свою чергу, сприятиме посиленню гео-економічної та геополітичної напруги в світі. В цих умовах виникає необхідність формування нових засад світової економічної стабілізації та розвитку.

Ключові слова: планування, стратегічні пріоритети, соціально-економічний розвиток, макрорівень, мезорівень, національна економіка.

JEL Classification: O10; O20; F6.

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ВЫЗОВОВ

Сокур Марина Борисовна
аспирантка

Университет государственной фискальной службы Украины

ул. Университетская, 31, Ирпень, 08201, Украина

e-mail: marinaromashuk_@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-1256-9312

Глобализационные вызовы мировой экономики поставили перед Украиной объективную необходимость развития в условиях неготовности страны к глобальной конкуренции и глобальной интеграции. Развитие экономики Украины в условиях глобализации происходит в условиях незавершенной системной социально-экономической и политической трансформации, порождает проблемы, связанные с оптимальным включением экономики страны в глобальную экономику. В то же время влияние глобализационных процессов создает необходимость новых теоретических подходов для обоснования структурной трансформации модели развития эко-

номики страны. Направления действия глобализационных процессов на экономики стран являются достаточно сложными и противоречивыми. Глобализация углубляет специализацию и кооперирование в мировом масштабе и международное разделение труда. Международная конкуренция стимулирует развитие инновационных процессов и новейших технологий с помощью трансфера технологий среди стран мира. Современная модель развития Украины характеризуется значительными деформациями экономики: фрагментацией технологического пространства, избыточной социальной дифференциацией, ростом бедности, безработицы, уменьшением численности населения, техногенной перегрузкой и деградацией окружающей среды, уменьшением объемов внутреннего национального рынка и национальной экономики, ростом уровня теневой экономики, ростом коррупции и тому подобное. Все это свидетельствует о структурной диспропорции в экономике Украины. Дальнейшее усиление глобализационных процессов будет способствовать обострению проблемы национальной идентичности, решение которой многими странами видится в усилении государственного влияния на международное экономическое сотрудничество через внедрение протекционистских мер в торговой, миграционной, инвестиционной сферах, что, в свою очередь, будет способствовать усилению геэкономической и геополитической напряженности в мире. В этих условиях возникает необходимость формирования новых принципов мировой экономической стабилизации и развития.

Ключевые слова: планирование, стратегические приоритеты, социально-экономическое развитие, макроуровень, мезоуровень, национальная экономика.

JEL Classification: O10; O20; F6.

STRATEGIC PRIORITIES OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBAL CHALLENGES

Maryna Sokur

Postgraduate Student

University of the State Fiscal Service of Ukraine

31, Universytetska str., Irpin, 08201, Ukraine

e-mail: marinaromashuk_@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-1256-9312

Globalized challenges of the world economy have created an objective need for Ukraine to develop in the face of the country's lack of readiness for global competition and integration. In the context of globalization, the development of the economy of Ukraine is taking place in a context of incomplete systemic socioeconomic and political transformation and poses problems related to the optimal integration of the economy of the country into the global economy. At the same time, the impact of globalization processes calls for new theoretical approaches to justify the structural transformation of a country's economic development model. The directions of globalization for national economies are quite complex and contradictory. Globalization is deepening specialization and cooperation globally and the international division of labor. International competition stimulates the development of innovative processes and state-of-the-art technologies through technology transfer among countries of the world. In Ukraine, the current model of development is characterized by significant deformations of economy: fragmentation of technological space, excessive social differentiation, increased poverty, unemployment, and a reduction in the population, human-made environmental degradation and overload, the shrinking of the domestic market and the national economy, the rise of the shadow economy, the rise of corruption, etc. All this points to a structural imbalance in the Ukrainian economy. The further intensification of globalization processes will exacerbate the problem of national identity. Many countries see the solution of this problem in strengthening of state influence on international economic cooperation through the introduction of protectionist measures in the areas of trade, migration and investment, that in turn will contribute to the strengthening of geo-economic and geopolitical tensions in the world. In this context, there is a need to establish new principles for world economic stabilization and development.

Keywords: Planning, Strategic Priorities, Socio-Economic Development, Macro-level, Meso-level, National Economy.

JEL Classification: O10; O20; F6.

Вступ. Актуальними постають питання визначення стратегічних пріоритетів

соціально-економічного розвитку України в умовах глобальних викликів та відповідність

обраних цілей тим реальним, які відображені у основних стратегічних документах розвитку країни. Дослідження глобальних ризиків найближчого десятиліття та сучасна трансформація економіки України мають знайти своє відображення у пріоритетних напрямках соціально-економічного розвитку України. Враховуючи те, що процеси глобалізації є внутрішньо суперечливими, так як відкривають нові можливості для політичного та державно-управлінського дискурсу, водночас, вони носять характер породження нових проблем, фактично вони є формами загострення проблем, породжених попередніми етапами світового розвитку, що свого часу не знайшли належного вирішення у світовій державно-управлінській практиці. Особливо це стосується проблем загального характеру, які пов'язані з появою нових факторів у світовому розвитку і ставлять під питання можливості нормального функціонування механізмів відтворення суспільного життя, стабільності системи міжнародних відносин, сталості світового устрою. Закономірно до таких проблем відносять екологію, розвиток, світоустрій та соціальну справедливість.

Метою дослідження є визначення головних пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку України в умовах глобальних викликів. Тому з цією метою доцільно дослідити соціоекономічні та фінансові механізми розвитку, що спрямовані на збільшення доходів населення, та як на них чинять вплив глобальні ризики найближчого десятиліття, виявлення умов розширення внутрішнього споживання соціально-економічного середовища та фінансової стабілізації національної економіки, та що необхідно для досягнення дієвої структурної трансформації з метою ефективного протистояння глобалізаційним викликам.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки і вирішення наступних завдань:

- дослідити інтегральні ризики соціально-економічного розвитку для України в контексті глобальних ризиків;
- відокремити національні інтереси та виконання міжнародних зобов'язань України в контексті переходу до сталого розвитку;
- представити ключові пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів, що представлені у програмних та міжнародних документах технічної допомоги.

Об'єктом дослідження є пріоритетні напрями та процеси реалізації соціально-економічного розвитку, що відображені у програмних та міжнародних документах технічної допомоги щодо процесів розвитку національної економіки.

Предметом дослідження є теоретичні та

практичні аспекти соціально-економічного розвитку в національній економіці.

Огляд літератури. Дослідження теоретико-методологічних основ сутності глобалізаційних процесів та соціально-економічного розвитку національних економік за умов глобалізаційних викликів висвітлено у працях зарубіжних та українських вчених, таких як: З. С. Варналя, М. П. Войнаренко, В. М. Геєця, які здійснили фундаментальний пул досліджень у напрямі соціально-економічного розвитку національної економіки та підприємств; науковці П. Григорук, В. В. Джеджула, І. Єпіфанова, А. А. Лазебник, В. В. Гурочкіна виявили інтерес та працюють у напрямі економіко-математичного моделювання та систем соціально-економічного розвитку. Праці науковців-економістів, таких як: О. П. Радченко, Дж. Стігліца, Дж. Сороса, Т. Фрідмана, С. Хантінгтона, І. Хаджинова, Н. А. Хрущ, А. Чухна, О. І. Шавалюк, О. Швиданенко, О. Шниркова, С. Якубовського, заслуговують уваги та висвітлюють розвиток економічних систем та ключові драйвери інтенсифікації розвитку. Питання прогнозування соціально-економічного розвитку регіону вирішують автори праці (Давніс, Тінякова, Білов, & Володін, 2019, с. 350), побудувавши три взаємопов'язані моделі: матричний предиктор, авторегресивна модель та бінарна модель, що забезпечує адекватне відтворення системної динаміки показників регіонального соціально-економічного розвитку. Роль державних закупівель для соціально-економічного розвитку розглянуто у праці (Амбе, 2019) на прикладі урядування провінції Південної Африки, де виділяють особливу роль громадських працівників провінції у державних закупівлях для соціально-економічного розвитку. Слід виділити ще один напрям дослідження соціально-економічного розвитку в контексті виявлення співвідношення між рівнем державних витрат та їх впливом на економічне зростання, а точніше структурою державних видатків та Індексом людського розвитку для соціально-економічного розвитку, як важливого довгострокового питання, що досліджується теорією державних фінансів (Меричкова, Немец, Свидронова, & Пищко, 2017).

Проєдено оцінювання та аналіз соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад Львівської області України, що засновані на оцінках ключових функцій, виконуваних ОТГ та якістю виконання, досліджено та доведено достатній рівень виконання за авторським методологічним підходом до оцінювання (Хиривський, Черевко, Яцив, Пасичник, Петришин, & Кучер, 2020). Цікавою є думка про визначення основних неформальних інститутів українського суспільства шляхом виявлення

соціальних та культурних цінностей, що становлять їхнє ядро, а також виявлення особливостей їх впливу на соціальний та економічний розвиток країни (Пилипенко, Пилипенко, Литвиненко, Трифонова, & Прушковская, 2019). Проведені теоретичні дослідження займають вагоме місце у розбудові соціально-економічному розвитку країни, проте доцільно систематизувати емерджентні ризики структурних трансформацій та навести напрями шляхів виходу із негативного становища, що мають містити вплив глобалізаційних викликів.

Методологія дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження є положення економічної теорії, теорій економічних відносин, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем глобалізації світового господарства та механізмів інтеграції національної економіки у глобальний простір. При написання статті використано синтез глобальних ризиків найближчого десятиліття за оцінками експертів Всесвітнього економічного форуму, огляд пріоритетних напрямів розвитку економіки України та стратегічне бачення сталого розвитку України. На думку авторки, дане дослідження орієнтує читача на ключові орієнтири, що зазначені у нормативно-правових актах та Указах в країні. Для вирішення поставлених завдань застосовано такі методи: морфологічний аналіз, історичний та логічний – для виявлення детермінант соціально-економічного розвитку. Методи абстрагування та порівняння й узагальнення використано для дослідження чинників розвитку соціально-економічного розвитку у динамічному середовищі. Застосовано системний підхід, абстрактно-логічний, сценарний підхід для теоретичних узагальнень та виявлення стратегічного напрямку розвитку соціально-економічних систем на інноваційних засадах та економічної політики держави, яка має бути спрямована на зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Основні результати. В основі парадигми соціально-економічного розвитку національних економік лежить реалізація еволюційного підходу до теоретичного осмислення процесів економічного розвитку. Науково-практична спрямованість та вагомість трансформаційних зрушень економічної моделі розвитку поступово зростає в умовах економіки емерджентного типу, яка відзначається процесами структурних змін, рухливості, нестійкості, мінливості. Різновекторність та складність процесів трансформаційних зрушень соціоекономічного розвитку актуалізують наукові дослідження даного напрямку. Важливість та доцільність даного дослідного напрямку посилюється необхідністю оптимізації напрямів можливих варіантів розвитку національної економіки.

Плануванню відводилося і продовжує

відводитися особливе місце в системі управління соціально-економічними процесами, що відбуваються в суспільстві. До розробки прогнозів, програм та планів органи державної влади та управління різних рівнів (як загальнодержавного – макrorівня, так і регіонального та місцевого – мезорівня) вдаються через власне бажання передбачити майбутні зміни в економічній та соціальній сфері на шляху до економічного та соціального розвитку, визначити цілі та завдання перспективного розвитку на шляху активізації господарської діяльності, забезпечення структурної перебудови народногосподарських комплексів, вирішення проблем соціального характеру, що пов'язані із зайнятістю населення, розвитком соціальної інфраструктури, ліквідацією соціально-економічних криз, створення умов для екологічної безпеки та ін. Серед великого різноманіття заходів впливу органів державної влади та управління на економічні перетворення саме інструменти інституту планування визнаються науковцями найбільш важливими з огляду на їх здатність організувати чітку, всебічно обґрунтовану роботу господарюючих суб'єктів для досягнення тих завдань, що стоять перед суспільством, владою та бізнесом. Одним із таких інструментів є стратегічне планування, яке шляхом діалогу влади з представниками інших секторів економіки (бізнесом, неурядовими організаціями, територіальною громадою) сприяє формуванню погоджених поглядів щодо бачення гармонійного економічного та соціального розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць держави, а у підсумку і країни в цілому.

Інтегральні ризики для України ідентифіковано в контексті глобальних ризиків:

1. Неefективність державного управління.
2. Критичні показники боргового навантаження (борговий зашмор).
3. Недоступність фінансових ресурсів через кредитний механізм.
4. Критичні масштаби й темпи втрати людського капіталу (Стратегія сталого розвитку України до 2030 р., n.d.).

Глобальні ризики найближчого десятиліття експертами Всесвітнього економічного форуму оцінено за ступенем імовірності та за ступенем впливу на світове співтовариство і згруповано наступним чином (табл. 1).

Стратегічне планування в незалежній Україні слід розглядати як процес, що спрямований на визначення цілей та пріоритетів розвитку соціально-економічної системи (спочатку макrorівня, а згодом і мезорівня) на середньострокову або довгострокову перспективу, а також шляхів, ресурсів і термінів їх реалізації. Відштовхуючись від такої дефініції, стратегічне планування має забезпечити

формування довгострокових пріоритетів діяльності держави, регіону, міста чи іншої території, прозорість та узгодженість стратегічних планів господарюючих одиниць різних

рівнів, реалізацію запланованих завдань, ув'язку стратегічних дій з фінансовими можливостями.

Таблиця 1

Глобальні ризики найближчого десятиліття (The Global Risks Report 2017, 2017)
Global risks of the next decade (The Global Risks Report 2017, 2017)

Вид ризику	Характеристика ризиків
Економічні	- безробіття/неповна зайнятість; - масштабна міграція; - соціальна нестабільність; - державний колапс/криза; - міждержавні конфлікти з регіональними наслідками;
Геополітичні	- нові можливості придбання зброї; - розвиток кіберзброї, ядерної, хімічної, біологічної;
Технологічні	- розвиток цифрових, біологічних, фізичних технологій; - переорієнтація світу з людської праці на роботизовану, внаслідок чого зростатиме соціальна нерівність; - докорінна зміна низки професій, посилення конкуренції на світовому ринку праці;
Навколишнє середовище	- екологічна криза, парниковий ефект; - знищення озонового шару, глобальне потепління, кислотні дощі, смог; - вичерпаність великої кількості ресурсів, викиди забруднюючих речовин;
Соціальні	- маргіналізація населення; - втрата ціннісної природи людини (зміна статті, орієнтації, культури, тощо); - поляризація та диференціація доходів населення.

Сучасний стан розвитку економіки України є критичним. Деструктивна діяльність окремих власників ресурсів, політиків та державних службовців одночасно з негативним впливом міжнародної конкуренції призвела до глибокого розбалансування суспільства, втрати керованості та авторитету владою, а також до падіння міжнародного іміджу України.

Ті зміни, які відбуваються у суспільстві, характеризують скоріше заперечення визначених детермінант соціально-економічного розвитку, ніж цілеспрямовані дії з їх досягнення. В умовах обмеженості державних ресурсів, що можуть бути спрямовані на соціально-економічний розвиток України, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, нагальним питанням є переосмислення сутності національних пріоритетів та стратегічних цілей на основі узагальнення підсумків пройденого державою шляху, аналізу його суперечностей та оцінки можливих напрямів подальшого розвитку (Бронікова, 2011). Сучасна трансформація економіки України не відповідає ні часовому, ні ідеологічному поняттю, тобто досягненню поставленої мети (у даному випадку розвинутій ринковій економіці) (Адаманова, 2011, с. 5). Тому при визначенні етапу трансформації, у якому знаходиться Україна на сьогоднішній момент, найчастіше використовують термін пост-перехідної або пост-транзитивної економіки (Радченко, 2017, с. 148). Україна посідає лише 49 місце у рейтингу IDI 2018 із рангом 3,42 серед економік світу, що розвиваються. Це значно нижче, ніж показник п'ятирічної давнини. Причинами є тривалі бойові дії на сході кра-

їни, що нівелюють ефект економічного розвитку, оскільки вкрай негативно впливають на найменш забезпечені верстви населення. Талановита молодь залишає Україну в пошуках кращих умов життя та можливостей особистісного розвитку. В нашій країні одним із негативних факторів є найвищий показник нерівності добробуту населення. Але і позитивним є той факт, що нерівність доходів і бідність не надто кричущі. За системою освіти спостерігається інклюзивне зростання із доволі високим рівнем можливостей для студентів із різних соціально-економічних рівнів. Аналізуючи показники, варто зазначити, що у порівнянні з розвинутими країнами показники системи охорони здоров'я та допомоги безробітним у країні свідчать про високий рівень соціального захисту. Пріоритетами розвитку залишаються покращення професійної підготовки, зниження адміністративного навантаження при створенні нового бізнесу, розширення фінансування для підприємців, а також посилення боротьби з корупцією (Махортов & Гурочкіна, 2018, с. 38).

В контексті сучасних глобалізаційних викликів зростає значущість наукового обґрунтування національних пріоритетних напрямів соціоекономічного розвитку та ефективної державної економічної політики. Тому важливими питаннями на сьогодні залишаються формування нового бачення та мислення щодо вибору пріоритетних напрямів соціоекономічного розвитку випереджаючого типу.

Проведені дослідження свідчать, що головним пріоритетом розвитку України є стає економічне зростання, його проголошено у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», у Проекті Стратегії сталого розвитку України

до 2030 року та Національному плані дій до 2020 року по впровадженню Стратегії. Цей пріоритет відповідає логіці, оскільки формує економічну базу для інших перетворень і зумовлений чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру:

- в Україні внаслідок домінування протягом багатьох років ресурсо- та енергоємних галузей і технологій, сировинної орієнтації експорту та надмірної концентрації виробництва сформувалася така структура управління розвитком, яка загалом є неефективною та екологічно небезпечною; рівень економічного розвитку та добробуту населення не відповідає природному, науково-технічному, аграрно-промислового потенціалу України та кваліфікаційно-освітньому рівню населення, соціально-історичним і культурним традиціям народу України;

- Україна має міжнародні зобов'язання щодо сталого розвитку, визначені стратегічними документами ООН;

- основою для впровадження інноваційних перетворень в Україні у напрямі сталого розвитку є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;

- у розроблених та затверджених стратегічних документах не повною мірою відображені цілі та завдання сталого розвитку;

- українські вчені підготували наукове обґрунтування переходу України до сталого

розвитку та була сформована відповідна громадська підтримка цього процесу (Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», 2015).

Огляд пріоритетних напрямів розвитку економіки України згруповано у табл. 2.

Стратегічне бачення сталого розвитку України ґрунтується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку. Такий розвиток передбачає:

- подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах; трансформацію економічної діяльності, перехід на засади «зеленої економіки»;

- побудову мирного та безпечного, соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями; забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства; повну зайнятість населення;

- високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я;

- підтримання довкілля в належному стані, який забезпечуватиме якісне життя та благополуччя теперішнього і майбутніх поколінь; збереження національних культурних цінностей і традицій (Стратегія сталого розвитку України до 2030 р., n.d.).

Таблиця 2

Пріоритетні напрями розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів
Priority directions of Ukraine's economy development in the conditions of globalization challenges

№ з/п	Програмний/стратегічний документ	Визначені пріоритетні напрями
1	2	3
<i>В програмних документах</i>		
1	Стратегія сталого розвитку «Україна -2020» (Указ, 2015)	1. Забезпечення сталого розвитку держави та, як наслідок, підвищення стандартів життя. 2. Забезпечення гарантії безпеки держави, бізнесу та громадян, захищеності інвестицій і приватної власності. Україна має стати державою, що здатна захистити свої кордони та забезпечити мир не тільки на своїй території, а й у європейські регіони. 3. Забезпечення гарантій, що кожен громадянин, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, матиме доступ до високоякісної освіти, системи охорони здоров'я та інших послуг в державному та приватному секторах.
2	Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року та Національний план дій до 2020 року по впровадженню Стратегії (Стратегія, 2020)	1. Сприяння інклюзивному збалансованому низьковуглецевому економічному зростанню та життєстійкій інфраструктурі. 2. Забезпечення сталого галузевого та регіонального розвитку. 3. Подолання бідності та скорочення нерівності, зокрема гендерної. 4. Забезпечення охорони здоров'я, благополуччя та якісної освіти в безпечних і життєстійких населених пунктах.
3	Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» №722 від 2019 р. (Стратегія, 2020)	1. Забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок. 2. Забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією. 3. Забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх. 4. Сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх. 5. Створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям. 6. Забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва.

Продовження табл. 2

1	2	3
		7. Сприяння побудові миролюбного й відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях. 8. Зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.
4	Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» № 392 від 14 вересня 2020 р. (Указ, 2020)	1. Відстоювання незалежності і державного суверенітету. 2. Відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України. 3. Суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу. 4. Захист прав, свобод і законних інтересів громадян України. 5. Європейська і євроатлантична інтеграція.
5	Стратегічний план діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2020 – 2024 роки (План, 2020)	1. Створення сприятливого для бізнесу інституційного середовища. 2. Створення умов для підвищення технологічності економіки. 3. Розвиток експорту та виведення на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості. 4. Забезпечення сталого розвитку сфери публічних закупівель.
6	Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року (Стратегія розвитку фінтеху, 2020)	1. Розвинена кешлесеконіміка. 2. Високий рівень цифрової та фінансової грамотності. 3. Стала фінтехекосистема.
<i>Проект міжнародної технічної допомоги</i>		
7	«Партнерство для розвитку міст в Україні» від 2019 року (Проект міжнародної технічної допомоги, 2019)	1. Створення дружнього, творчого й динамічного міста сталого розвитку з хорошими умовами для життя, праці та інвестицій. 2. Досягнення економічної потужності, покращення якості життя та соціальної свідомості мешканців. 3. Досягнення містом інноваційного розвитку, інклюзивності і покращення якості життя мешканців через скорочення просторової, соціальної, економічної відстані між центральною частиною міста та його периферією.

Отже, економічна політика держави має бути спрямована на зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, розширення внутрішнього попиту і закріплення на цій основі економічної стабілізації і досить високих темпів зростання. У зв'язку з цим першочерговим завданням держави є: створення ефективно працюючого інвестиційного механізму; виявлення галузевих «точок зростання», тобто тих галузей національного господарства, вкладення коштів у які дасть можливість поширити імпульс зростання на суміжні виробництва; підтримка підприємств, що потенційно здатні налагодити випуск продукції, конкурентоспроможної на зовнішньому ринку (агропромислові підприємства). Фінансові пріоритети моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів мають бути спрямовані на стимулювання інвестиційно-інноваційного зростання національної економіки: насиченості економіки грошима та збереження тенденції керованого зростання грошової маси; утримання інфляції для зменшення знецінення потенціалу економічного зростання; зниження податкового пресингу на вітчизняного виробника, максимальне спрощення процедури оподаткування, запровадження податкових стимулів інвестиційної діяльності та накопичення капіталу; розвиток державного фінансування пріоритетних галузей національної соціально-економічної системи,

що надасть можливість запуснути велику хвилю інвестиційного потоку в економіку України; подальша монетизація економіки шляхом зниження вартості кредитних ресурсів комерційних банків через введення монетарних стимулів для банків, основна діяльність яких має інвестиційне спрямування; стабілізація національної валюти (Кудріна, 2015).

Досягнення позитивних змін соціально-економічного розвитку національної економіки є можливим при активізації позитивного емерджентного потенціалу українських підприємств. Емерджентний потенціал характеризує імовірність використання підприємством всього соціоекономічного потенціалу, який перевищує добуток ймовірностей використання його складових потенціалів (Гурчкіна, 2020, с. 26; Lazebnyk, Nykytchenko, Hurochkina, & Kravchenko, 2020; Voynarenko, Kovalenko, & Menchynska, 2020; Dzhezdzhula & Yepifanova, 2016). Системними ефектами є цілісність, емерджентність, інтегративність, структурність, функціональність та гомеостатичність (Калач, 2017, с. 55), а посилюють дані ефекти нестабільність світової економіки та глобалізаційні процеси. Тому розбудова та ефективність моделі соціально-економічного розвитку в умовах формування економіки емерджентного типу, що відзначається процесами структурних змін, рухливості, нестійкості, мінливості, має бути

спрямована на досягнення системних синергетичних та емерджентних ефектів. Перевищення добутку ймовірностей використання усіх складових потенціалів національної економіки при стимулюванні латентних позитивних властивостей системи стане фундаментом при виборі стратегічних пріоритетних напрямів розвитку.

Висновки. Отже, соціально-економічна політика країни має включати дієві соціо-економічні та фінансові механізми розвитку, що спрямовані на збільшення доходів населення при цьому не послаблюючи купівельну спроможність (орієнтовані на зростання реальної цінності заробітної плати, пенсій, стипендій,

дивідендів). Тільки за умов розширення внутрішнього споживання соціально-економічного середовища та фінансової стабілізації національної економіки при стимулюванні структурних факторів економічного зростання, наша країна зможе досягти дієвої структурної трансформації, яка враховує соціально-економічні та фінансові чинники реструктуризації підприємств. Отже, сучасна модель соціально-економічного розвитку України повинна враховувати глобалізаційні виклики, на основі яких формуються стратегічні пріоритети розвитку економіки України за такими складовими: економічні, фінансові та соціальні.

Література

1. Бронікова С. А. Механізм як наукова метафора. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія "Управління"*. 2011. Вип. 2. С. 75–82. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_uprav/2011_2/9.pdf (дата звернення: 01.11.2020).
2. Адаманова З. О. Формування пріоритетів соціально-економічного розвитку в посттранзитивних економіках. *Бізнес Інформ*. 2011. № 9. С. 4–7.
3. Радченко О. П., Шавалюк О. І. Особливості трансформації економіки України. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Т. 16. Вип. 2(36). С. 145–154. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2017.2\(36\).115199](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2017.2(36).115199).
4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 01.11.2020).
5. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення: 01.11.2020).
6. Махортов Ю. О., Гурочкіна В. В. Стратегічні напрями інклюзивного розвитку України. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2018. № 17. С. 35–44. DOI: <https://doi.org/10.33813/2224-1213.17.2018.04>.
7. Кудріна О. Ю. Формування моделі стійкого розвитку економіки регіону. *Економіка та право*. 2015. № 6(223). С. 90–93. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/eravno/2011_3/26.pdf (дата звернення: 01.11.2020).
8. Гурочкіна В. В. Фінансові та інтеграційні механізми розвитку промислових підприємств в емерджентній економіці: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04. Хмельницький: ХНУ, 2020. 40 с.
9. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 01.11.2020).
10. Про Стратегію національної безпеки України: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 01.11.2020).
11. Стратегічний план діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2020–2024 роки. МЕРТСТГ. URL: <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення: 01.11.2020).
12. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/development-strategy/fintech2025> (дата звернення: 01.11.2020).
13. Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст в Україні» від 2019 року. URL: <https://donors.decentralization.gov.ua/project/pleddg> (дата звернення: 01.11.2020).
14. Усик І. О. Структурна трансформація моделі розвитку економіки України в умовах глобалізаційних викликів: дис. ... канд.ек.наук: 08.00.02. Вінниця: ДНУ ім. В. Стуса, 2019. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/7323> (дата звернення: 01.11.2020).
15. Lazebnyk L., Nykytchenko N., Hurochkina V., Kravchenko L. Modeling of Functional Dependence Emergence Qualities of Economic Systems. *Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019)*. (Khmelnyskyi, Ukraine, September, 2019). 2019. Vol. 95. DOI: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.48>.
16. Voynarenko M., Varnalii Z., Hurochkina V., Menchynska O. Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. *Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM)*. (Khmelnyskyi, Ukraine, September, 2019). 2019. Vol. 95. DOI: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.32>.
17. Voynarenko M., Hurochkina V., Kovalenko O., Menchynska O. Modeling the impact of innovation policy on the level of development and economic security of the country. *Proceedings of the 2019 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System (MDSMES 2019)*. Atlantis Press. DOI: <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.64>.
18. Voynarenko M., Lazebnyk L., Hurochkina V., Kovalenko O., Menchynska O. Modeling Emergence Properties of Economic System. *10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)* (Deggendorf, Germany, 2020). Pp. 607–612. DOI: <https://doi.org/10.1109/ACIT49673.2020.9208954>.
19. Калач Г. М. Фондовий ринок як відкрита нерівноважна система. *European Cooperation*. 2017. № 8(27). С. 53–63. URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/2351/1/2227_IR.pdf (дата звернення: 01.11.2020).
20. Voynarenko M., Dzhedzhula V., Yepifanova I. Modelling the process of making decisions on sources of financing of innovation activity. *Economic Annals-XXI*. 2016. Vol. 160(7-8). С. 126–129. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V160-25>.
21. Davnis V. V., Tinyakova V. I., Blinov A. O., Volodin Y. V. Combined Modeling of Projected Evaluation of the Regional Socio-economic Development. *International Journal of Economics and Business Administration*. 2019. Vol. 7. Pp. 348–354. DOI: <https://doi.org/10.35808/ijeba/278>.
22. Ambe I. M. The role of public procurement to socio-economic development. *International Journal of Procurement Management*. 2019. Vol. 12(6). Pp. 652–668. DOI: <https://doi.org/10.1504/IJPM.2019.102934>.
23. Meričková B. M., Nemeč J., Svidronová M. M., Pischko V. Analysis of the relationship between the size and structure of public expenditure and socio-economic development. *Ekonomický Casopis*. 2017. Vol. 65(4). Pp. 320–333.
24. Khirivskiy R., Cherevko H., Yatsiv I., Pasichnyk T., Petryshyn L., Kucher L. Assessment and analysis of

sustainability of the socio-economic development of amalgamated territorial communities of the region. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. Vol. 9(2). Pp. 569–578. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p569>.

25. Pylvpenko Y., Pylvpenko H., Lytvynenko N., Tryfonova O., Prushkivska E. Institutional components of socio-economic development. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2019. Vol. 3. Pp. 164–171. DOI: <https://doi.org/10.29202/nvngu/2019-3/21>.

26. The Global Risks Report 2017. URL: http://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf (дата звернення: 01.11.2020).

References

1. Bronikova, S. A. (2011). Mechanism as a scientific metaphor. *Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Administration*, 2, 75-82. Retrieved from http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_uprav/2011_2/9.pdf. (in Ukrainian)

2. Adamanova, Z. A. (2011). Formation of priorities of socio-economic development in post-transitive economies. *Business Inform*, 9, 4-7. (in Ukrainian)

3. Radchenko, O. P., & Shavalyuk, O. I. (2017). Features of the transformation of the economy of Ukraine. *Market economy: modern theory and practice of management*, 16, 2(36), 145-154. doi: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2017.2\(36\).115199](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2017.2(36).115199). (in Ukrainian)

4. President of Ukraine. (2015). Decree of the President of Ukraine "On the Strategy of Sustainable Development" Ukraine - 2020" № 5/2015. Retrieved from <https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. (in Ukrainian)

5. Strategy of sustainable development of Ukraine until 2030. Retrieved from https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf. (in Ukrainian)

6. Makhortov, Y. O., & Hurochkina, V. V. (2018). Strategic directions of inclusive development of Ukraine. *Scientific and practical journal "Problems of innovation and investment development"*, 17, 35-44. doi: <https://doi.org/10.33813/2224-1213.17.2018.04>. (in Ukrainian)

7. Kudrina, O. Y. (2011). Forming the model of region's economy sustainable development. *Economics and law*, 3, 90-93. Retrieved from <http://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/view/633/590>. (in Ukrainian)

8. Hurochkina, V. V. (2020). Financial and integration arrangements for the development of industrial enterprises in the in emerging economy. (Doctoral dissertation). Khmelnytsky National University, Khmelnytsky, Ukraine. (in Ukrainian)

9. President of Ukraine. (2019). Decree of the President of Ukraine "On the goals of sustainable development of Ukraine until 2030" № 722 from 2019. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>. (in Ukrainian)

10. President of Ukraine. (2020). Decree of the President of Ukraine "On the National Security Strategy of Ukraine" № 392 of September 14, 2020. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>. (in Ukrainian)

11. Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. (n.d.). Strategic plan of activities of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine for 2020 - 2024. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/>. (in Ukrainian)

12. NBU. (n.d.). Strategy for the development of fintech in Ukraine until 2025. Retrieved from <https://bank.gov.ua/en/about/develop-strategy/fintech2025>. (in Ukrainian)

13. Project of international technical assistance "Partnership for Urban Development in Ukraine" from 2019. Retrieved from [https://donors.decentralization.gov.ua/project/pledgd_\(in Ukrainian\)](https://donors.decentralization.gov.ua/project/pledgd_(in Ukrainian))

14. Usyk, I. O. (2019). Structural transformation of the model of economic development of Ukraine in the conditions of globalization challenges. (Candidate dissertation). DNU V. Stusa, Vinnytsia, Ukraine. Retrieved from <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/7323>. (in Ukrainian)

15. Lazebnyk, L., Nykytchenko, N., Hurochkina, V., & Kravchenko, L. (2019). Modeling of Functional Dependence Emergence Qualities of Economic Systems. *Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM 2019)*. Atlantis Press, 95. doi: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.48>.

16. Voynarenko, M. Varnalii, Z., Hurochkina, V., & Menchynska, O. (2019). Estimation of Innovative Business Processes of the Enterprises in Conditions of Emergence Economics. *Proceedings of the 6th International Conference on Strategies, Models and Technologies of Economic Systems Management (SMTESM)*. Atlantis Press, 95. doi: <https://doi.org/10.2991/smtesm-19.2019.32>.

17. Voynarenko, M. Hurochkina, V., Kovalenko, O., & Menchynska, O. (2019). Modeling the impact of innovation policy on the level of development and economic security of the country. *Proceedings of the 2019 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System (MDSMES 2019)*. Atlantis Press. doi: <https://doi.org/10.2991/mdsmes-19.2019.64>.

18. Voynarenko, M., Lazebnyk, L., Hurochkina, V., Kovalenko, O. & Menchynska, O. (2020). Modeling Emergence Properties of Economic System. *10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany (pp. 607-612). doi: <https://doi.org/10.1109/ACIT49673.2020.9208954>.

19. Kalach, G. M. (2017). The stock market as an open equilibrium system. *European Cooperation*, 8(27), 53-63. Retrieved from http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/2351/1/2227_IR.pdf. (in Ukrainian)

20. Voynarenko, M., Dzhedzhula, V., & Yepifanova, I. (2016). Modelling the process of making decisions on sources of financing of innovation activity. *Economic Annals-XXI*, 160(7-8), 126-129. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V160-25>.

21. Davnis, V. V., Tynyakova, V. I., Blinov, A. O., & Volodin, Y. V. (2019). Combined Modeling of Projected Evaluation of the Regional Socio-economic Development. *International Journal of Economics and Business Administration*, 7, 348–354. doi: <https://doi.org/10.35808/ijeba/278>.

22. Ambe, I. M. (2019). The role of public procurement to socio-economic development. *International Journal of Procurement Management*, 12(6), 652–668. doi: <https://doi.org/10.1504/IJPM.2019.102934>.

23. Meričková, B. M., Nemeč, J., Svidronová, M. M., & Pischko, V. (2017). Analysis of the relationship between the size and structure of public expenditure and socio-economic development. *Ekonomický Casopis*, 65(4), 320–333.

24. Khirivskiy, R., Cherevko, H., Yatsiv, I., Pasichnyk, T., Petryshyn, L., & Kucher, L. (2020). Assessment and analysis of sustainability of the socio-economic development of amalgamated territorial communities of the region. *European Journal of Sustainable Development*, 9(2), 569–578. doi: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p569>.

25. Pylvpenko, Y., Pylvpenko, H., Lytvynenko, N., Tryfonova, O., & Prushkivska, E. (2019). Institutional components of socio-economic development. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 3, 164–171. doi: <https://doi.org/10.29202/nvngu/2019-3/21>.

26. World Economic Forum. (2017). The Global Risks Report 2017. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/GRR17_Report_web.pdf.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2020 р.

Стаття прийнята 09.12.2020 р.